

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

XIX. De Sacra Congregatione Indicis librorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

DISC. XIX.

De Sacra Congregatione Indicis librorum.

S V M M A R I V M

- 1 **Q**uod non sit vera propositio, quod moderno tempore libido scribendi creverit.
- 2 Sed quare id certificetur de facto.
- 3 Græcia prius literata, & Italia barbara.
- 4 In quibus Italia partibus litera initium habuerint.
- 5 Roma habuit leges à Græcia.
- 6 Deinde Græciam opibus bonis, ac literis spoliavit.
- 7 De regressu literarum, & artium in Græciam, cum privatione Italiae, aliarumque adjacentium regionum.
- 8 Et de alto regressu in Italiam, aliasque regiones, cum privatione Græciae.
- 9 Quod semper mundus fuerit, ac futurus sit idem.
- 10 Antiquus est Sedis Apostolicæ usus prohibendi libros.
- 11 Qualis exat usus antiquus in hac materia.
- 12 De cura, & officio Magistri Sacri Palatii in Vrbe circa libros.
- 13 Quando super hac materia Tribunal erectum sit.
- 14 Quales libri prohiberi soleant, ac debeant, etiam illi circa mores, & alia extra fidem, & de ratione.
- 15 Quod parce, & circumspectè in hoc procedi debeat, & quare.
- 16 De erectione Congregationis Indicis.
- 17 Remanet tamen eadem potestas penes Congregationem universalis Inquisitionis.
- 18 Quinam intervernant in ista Congregatione, & quid in ea agatur.
- 19 Ordinarii locorum non concedunt licentiam legendi libros prohibitos, & qui dent licentiam.
- 20 Omnia sunt gratis, & extrajudicialiter.
- 21 An ex bono sine liceat legere libros prohibitos sine licentia.
- 22 De aliis questionibus in hac materia cum Magistratibus secularibus, cur non agatur.

Quamvis (pro meo sensu) vera non sit illa propositio, quæ nedum per vulgarem, sed etiam per plurium senatorum ora volitat, ac circumfertur, quod scilicet scribendi libido, ac successive librorum copia, nostris temporibus nimium, ac in excessu creverit, cum omni tempore, ex dicto Sapientis, eadem fuit humana conditio, iidemque mores. *Salomon, lib. Ecclesiast. cap. i.* Atque de hoc in specie Cicero, aliqui antiqui Scriptores, etiam conqueruntur; Et in nostra legali facultate comprobatur adeo venerandum, ac necessarium Justiniani testimonium, quod leges, quæ ex ejus compilatione, detractis glossis, vix unum conficiunt volumen, tunc ultra duo millia volumina constituebant. *l. 1. & 2. c. de veter. jur. enuclean.*

Attamen, regulando rerum cursum, tanquam per speciem novi Orbis, ab illis quinque, vel sex sæculis, à quibus, excusso barbarorum servitutis iugo, Italia, & Hisp. aliæque nostræ Europæ communicabiles partes, antiquas literas, & artes restituerent cæperunt, dicta propositio verificatur; Non quod humana conditio diversa fuerit, cum semper eadem existit, ac futura sit; Sed quia

literarum cultura, quæ per plura sæcula deserta fuerat, atque in oblivionem penè abierat, paulatim reassumpta, quò magis crevit, eò majores produxit fructus, atque indies producet; Juxta naturale exemplum terræ, quæ antiquioribus temporibus nimium felix & fecunda, si diu absque cultura deserta remaneat, atque ita spinis ac vepribus repletur, non nisi paulatim longo temporis decursu, antiquæ amœnitati, ac fertilitati restituitur; Sed postquam restituta est, majores producit fructus, quàm prius faceret; Non quòd terra non sit eadem, sive quòd priorem naturam immutaverit, sed quia pro qualitate culturæ majores vel minores fructus producit.

Idque in hac ingenii materia, tam in literis, quàm in artibus, neglectis antiquioribus exemplis Chaldæorum, Arabum, Ægyptiorum, ac Judæorum, ac aliarum nationum; Atque more Legistarum, aliorumque humanarum literarum Professorum, id exemplificando inter literas græcas, & latinas; Sive inter Græciam & Italiam; Ex Historicorum, aliorumque Scriptorum communi ac certo testimonio, Græcia literarum & artium florida mater, & cultrix erat, omniumque nationum magistra; Italia verò barbara ac omninò inculta; adeò ut primævis temporibus, ante Urbis Romæ adeò fortunatam, ac fatalem ædificationem, aliqua literarum initia, in Apulia & Calabriae extremitatibus, tanquam in regionibus, quæ Græciæ magis adjacent; In Syontina scilicet, Tarentina, & Crotonensi Civitatibus, ab Archytis, & Pythagoris, ac aliis habuerit.

Ipsaque Roma, post tertium suæ fundationis sæculum, Regum dominatione expulsa, atque in statu jam crescentis Republicæ constituta, quamvis adhuc non adulta, ab ipsa Græciæ leges recipere coacta fuit.

Eadem verò Republica adulta, atque robusta effecta, Romanorum ac Itolorum potentia, ipsam Græciam prius opibus & artibus, aliisque pretiosis & conspicuis rebus desertavit, eisque Italiam ditavit; Deindeque literas quoque ad se traduxit, juxta Rhodianæ Academiæ declamationem, quæ audito Cicerone in græcis literis perorante, facta est; Ideoque Italia effecta fuit literarum, ac artium fecunda mater, aliorumque Nationum magistra; Græcia verò penè inculta, ac barbara evasit.

Verùm (ita rerum vicissitudine exigente) translata per Constantinum Imperali Sede ad Bizantinam Civitatem (quæ ita mutato nomine, Constantinopolitana dicta est) ad illam Græciæ partem, Romanarum literarum, & artium denuò translatio seu restitutio sequuta est; Ipsaque Roma & Italia, aliæque occidentales provinciæ, ob tot Barbarorum incursiones, qui literarum, ac bonarum artium acerrimam, & capitalem profitebantur inimicitiam, omninò barbaræ & incultæ per plura sæcula remanserunt.

Postea verò, per quamdam alternativam, eadem Græcia per Barbaros, ac literarum infensos Turcas, occupata; Ipsa Italia, aliæque adjacentes provinciæ, priori literarum, bonarumque artium culturæ, paulatim restituta fuerunt, atque indies magis restituntur, donec (quod Deus semper avertat,) ejusdem alternativæ, seu vicissitudinis casus fiat; Unde propterea (ut quidam Sapiens benè dicere solebat,) Orbis terrarum semper fuit, ac futurus est idem, ab ea creatio-

creatione, quam sacrae literae veteris Testamenti nos docent, usque ad illam destructionem, quam ex aliis sacris literis novi Testamenti, ex Christianae Religionis professione constanter credimus, eademque humana conditio; Mores autem, de una in aliam partem, vel nationem, pro ejusdem Orbis connaturali vicissitudine, transeunt; juxta illud naturale exemplum, quod tradi solet de terrae motu, qui per partes probat, ut terra moveatur, & concutiatur, & tamen illa in universum semper in eadem firmitate permanet.

Verificata igitur in hoc nostro mundo communicabili praefata communi opinione, seu traditione, quod scilicet modernis temporibus scribendi libido, atque librorum copia creverit, ob majorem praesertim facilitatem, quae post artis imprimendi novam inventionem, vel restitutionem sequuta est; Cum in illis primis hujus restitutionis temporibus, modicus esset Scriptorum numerus, atque major esset Episcoporum, aliorumque Praelatorum zelus & vigilantia; Hinc proinde quamvis ex antiquorum Sanctorum Patrum testimonio, praesertim Divi Hieronymi, antiquissimus esset Ecclesiae Catholicae, Sedisque Apostolicae usus, ac lecturae illorum librorum, qui sanam doctrinam non continerent, dum omni tempore Catholica Fides, ejusque metropolitana Romana Ecclesia, haeresum turbationes passa est, illam praesertim omnium majorem, quam vix aucta, ab Arrianorum sequacibus, ac fautoribus sensit; Attamen cum Episcopi, alique locales Praelati recte suum munus in hoc explerent, nulla subesse videbatur necessitas, Tribunal peculiare desuper erigendi, dum ipsemet Pontifex, per literas, ab Episcopis consultus, sive eosdem desuper monendo, ita recte providebat; Atque pro ejus particulari Episcopatu Urbis, ac districtus, per sui Palatii Theologum, seu Magistrum, hoc munus particulare sufficienter explebat. *Supra disc. 8.*

Episcoporum vero, aliorumque Praelatorum charitate frigente, praesertim autem ex abusu negligendi residentiam, atque obtinendi plures Cathedralis, & Metropolitanas Ecclesias in commendam, ad solam utilitatem, ad instar simplicem beneficiorum; exortaque Lutherana haeresi, & a qua iniqua matre, adeo iniquiores filiae prodierunt; erectaque superius insinuat Congregatione Inquisitionis universalis, ista invigilare cepit, super prohibitione, ac extirpatione librorum, qui sanam doctrinam non continerent, atque catholicae fidei dogmatibus, aut bonis moribus, naturalibus, vel ecclesiasticae potestati, aut christianae pietati adversarentur, seu praedjudiciales esse possent.

Quamvis etenim ignarum vel iniquum vulgus hanc prohibitionem ad solos libros, qui fidei dogmata contineant, restringere satagat, quasi quod ea, quae mores, vel pietatem, sive ecclesiasticam potestatem, seu libertatem concernunt, ad fidem non pertineant; Prorsus tamen erronea est haec opinio, quae ignorantiae vel malitiae filia dici meretur, quoniam ista sunt haeresum vel schysmatum semina, vel radices, aut preparationes; Ideoque prudentis medici partes sunt, praeservativae magis, ne moribus nascatur, vel crescat, incumbere, atque ita futuro malo occurrere, quam expectare morbi jam excreti; ac do-

minantis curationem, quae non semper, vel non adeo de facili sequi potest.

Id autem, apud omnes, commendabile reputatur, ut quod magis fieri potest, parce, ac circumspecte in hac prohibitionem procedatur, ne facilitas, vel frequentia, vilipendiam causet, aliaque producat inconvenientia eo modo quo in ecclesiasticis Censuris, canones, atque Concilia docent, ac monent. *in annot. ad Concil. Trid. pluries.*

Cum autem, malo crescente, dictaque Congregatione in gravioribus actualibus negotiis Fidei magis occupata, ista materia revisionis, ac prohibitionis librorum, forsitan non adeo diligenter, & accurate ageretur; Hinc Sixtus V. in saepius enunciata multarum Congregationum erectione, istam quoque Indicis librorum, tanquam dictae alterius Congregationis S. Officii in hac parte, vicariam, seu adjutricem erexit *Const. 74. Sixti V.* Eadem primae va potestate, penes ipsam matrem adhuc remanente, dum ex eadem Dominicana Religione deputatus fuit Secretarius, qui in omnibus Cardinalitibus Congregationibus magnus est minister & operarius.

Constituitur, autem ista Congregatio, ex competenti Cardinalium numero vario, pro Papae placito, habens ut supra, Secretarium Religiosorum Ordinis Praedicatorum; Ac etiam in primarium, & fixum consultorem habet praefatum Apostolici Palatii Magistrum, cujus antiquitus in Curia singularis ista cura erat; Et ulterius magnum quoque habet numerum, Theologiae, aliarumque literarum professorum, qui frequentius, omnes vel pro majori parte, sunt religiosi diversarum religionum, sub nomine seu vocabulo Consultorum, quorum partes sunt, diligenter revidendi, ac examinandi libros, quorum suspicio habeatur juxta distributionem, quae per Secretarium eis fieri solet, ad effectum referendi, & examinandi in plena Congregatione, quae statutam diem non habet, sed pro negotiorum numero, vel urgentia, in aliquibus anni temporibus haberi solet, ita in ea determinando an liber debeat nec ne, prohiberi; Interdicta locorum Ordinariis, aliisque Praelatis facultate concedendi licentiam legendi libros, qui ab ipsa Congregatione, vel ab altera Inquisitionis prohibiti fuerint, ideoque ad eas privative ista facultas restricta est; Ac etiam ad dictum Magistrum S. Palatii, cum aliquorum librorum exceptionatione, quam ipsemet Congregatione patiuntur, dum aliquorum librorum respectu, ipsi Papae, singulariter, ac privative ista potestas reservata est; Praefato Apostolici Palatii Magistro, ejus primae va continuante auctoritate conjunctim cum Vicario seu ejus Vicegerente, revidendi per seipsum vel per alios a se deputatos, libros qui in Urbe, & districtu imprimendi sint, atque imprimendi facultatem, nec non jam impressorum publicatioem concedendi, ut superius in aliquorum Palatii Apostolici officialium rubrica advertitur. *dicto disc. 8.*

Idemque hujus Congregationis est commendabilis stylus, omnia gratis peragendi, rigorose prohibita Consultoribus ac Revisoribus cuiuscumque mercedis recognitione, etiam sub praetextu magni laboris, vel expensarum, quas facere oporteret, pro eadem revisione; Omnes etenim Sacrarum Congregationum operarii, praesertim istius, ac alterius supraenunciatae Sancti

Officii, necnon Rituum, merè gratuiti sunt, laborum mercedem à Sede Apostolica, cum Episcopopatibus, vel Religionis muneribus, pro eorum qualitate, ac temporum oportunitate, recipientes, omniaque explicantur in eadem forma extrajudiciali & summaria, nulla judicialis telæ mixtura accedente, eodem modo quo de aliis Congregationibus est dictum.

Super ista verò librorum prohibitorum lectura scribentes, potissimè verò morales, varias quaestiones disputare solent, & praesertim an, & quando, etiam absque superiorum licentia, ea licita sit spectato fine, vel causa, quia nempe ad bonum finem, atque pro ejusdem Catholicæ fidei, vel sedis Apostolicæ, aut ecclesiasticæ potestatis servitio, vel defensione fiat; Meum verò non est, juxta ea quæ in omni materia, omnibusque laboribus utriusque idioma protestata sunt, agere de iis, quæ concernunt forum internum, cujus Judex est Deus, qui videt in corde sed solum de iis, quæ in foro externo judicant homines, qui vident in facie, non autem in corde. Atque in hoc foro, receptum est, illicitum esse sibi ipsi jus dicere, atque sub hoc prætextu superiorum præcepta spernere, cum aliis nimium lata via fraudibus, ac legum, & prohibitionum, elusioni locus fieret; Excusatione à pœnis admittisoluta, ubi locorum, quæ prohibitioni causam dederunt, cancellatio accedat. *de his ait Vermigliol. conf. 186.*

Prout, eisdem prohibentibus regulis prudentialibus, quæ multa & praesertim in jurisdictionali materia, examinare, ac decidere, prohibent, studiosè negliguntur illæ quaestiones, quæ circa participationem, vel dependentiam laicalis potestatis, super hac prohibitione librorum disputari solent. De aliquibus discurret Scriptor madernus in responsione in materia inquisitionis.

DISC. XX.

De Sacra Congregatione Fabricæ, ejusque Tribunali.

SUMMARIUM.

- 1 De erectione Tribunalis Fabricæ, & deputatio-
ne Judicis.
- 2 Duae sententiæ conformes habent vim trium.
- 3 De antiquis facultatibus, praesertim circa invalidas
alienationes bonorum Ecclesie.
- 4 De hodierno statu hujus Congregationis.
- 5 De duplici Congregatione generali, vel particulari.
- 6 Ad quid hodie restrictæ sint fabricæ facultates.
- 7 Quod hæc erectio dicenda sit potius commendabilis, &
de ratione.
- 8 Episcopi sunt legales exequutores piarum dispositio-
num.
- 9 Expedit adesse plures exequutores & visitatores.
- 10 De facultatibus Fabricæ circa munus exequutoris
piarum dispositionum.
- 11 De applicatione incertorum.
- 12 De casu insufficientiæ bonorum ad operis implemen-
tum.
- 13 De casu incapacitatis legatarii.
- 14 Testamenta, & ultima voluntates proveniunt à ju-
re positivo, ideoque Princeps potest derogare, vel di-
spensare.

15 Quod Episcopus etiam de jure possit applicare aliis
piis operibus dispositiones in opus destinatum non ap-
plicabiles.

16 De ratione conclusionis.

17 De differentia inter derogationes, vel dispensatio-
nes Principum secularium vel Papæ.

18 In quo consistat exorbitantia, quæ praticari solet.

19 De absurdis, & inconvenientibus in observantia lo-
gum.

20 De aliquibus exemplis exorbitantiarum, & quomo-
do incertæ dispositiones intelligenda sunt, vel in casu
insufficientiæ.

21 Quod etiam apud Gentiles commendabile esset su-
premas piæ dispositiones impleri.

22 Quomodo intelligi debeant dispositiones favore in-
capacium.

23 De exorbitantiis Commissariorum, & inferiorum
ministeriorum.

24 De negotiis, quæ in hac duplici Congregatione tra-
dentur.

25 De ordine, cum quo cognoscuntur causæ contentio-
se.

26 Legata regulariter sunt executiva.

27 Quod aliquando istæ causæ sint Rotales, & quomo-
do.

28 Fabrica habet privativam, ubi ad sit mixtura ejus
interesse.

29 Quando causæ disputentur in Congregatione gene-
rali.

30 Non tenet præceptum testatoris, quod fabrica non
possit se introumittere.

31 Quando etiam favore Religiosorum incapacium di-
spositiones sustineantur.

32 De decreto Alexandri VII. circa dispositiones incer-
tas favore pauperum.

33 De dispositionibus fiduciariis occultis, & ad aures
Confessariorum, vel alterius.

34 Ut intrent facultates ratione insufficientiæ, requiri-
tur moritio.

35 De compositionibus super occultis dispositionibus, id
est Fabricæ ignotis.

36 De hoc tribunali Fabricæ in Regno Neapolitano, &
quomodo regatur.

AD Principis Apostolorum Vaticanam Ba-
silicam, penè collabentem, restaurandam;
sive ad eam redigendam, in eam ad eò ma-
gnificam, & sumptuosam structuram, quam ho-
die cernimus, Julius secundus quamplura conce-
ssit de Ecclesiæ thesauro dona spiritualia iis,
qui pro dictæ Basilicæ fabricæ elemosynas, ac
oblationes facerent, & emitterent; Aliquos
Commissarios citrà, & ultra montes deputan-
do; Jul. II. Constit. 15. Atque Leo X. amplas con-
cessit facultates ejusdem fabricæ Administrato-
rum Collegio, exequendi pia legata, piæve di-
spositiones, atque ex eis aliquam partem ipsi
fabricæ applicandi (quod aliquam incovenientiam
Catholicæ Ecclesiæ præjudicium produ-
xisse, aliqui dicunt; Verum Clemens VII.
quamplures ex hujusmodi concessionibus mo-
derando, pro meliori ejusdem fabricæ cura &
administratione numerosum Collegium sexa-
ginta qualificatorum virosum deputavit, cum
pluribus facultatibus, illa praesertim deputandi
unum Judicem, ut fabricæ debitores cogere, at-
que causas ad eam pertinentes summarie deci-
dere valeat; Constit. 3. Clem. VII. Atque duas sen-
tentias ad favorem fabricæ emanatas, vim trium
habere postmodum indulsit Pius V. Constit. 95.
pi V.